

Wie niet weg is, is gezien

Google Street View en privacybescherming

Google Street View is al geruime tijd actief in Nederland en heeft het leeuwendeel van het land en zijn openbare wegen in kaart gebracht. Deze internetdienst bestaat niet slechts uit een plattegrond. Hij biedt raadplegers daarnaast de mogelijkheid in te zoomen op de kaart en virtueel rond te kijken en te lopen in een straat. Aaneengeschakelde foto's geven de kijker een reëel beeld van een locatie. Op deze foto's staan echter niet alleen straten, er zijn tevens mensen in hun dagelijks leven op afgebeeld. Dit brengt een aantal privacy- en gegevensbeschermingsvraagstukken met zich mee, die in dit artikel zullen worden besproken.

Bart van der Sloot

Op één dag lopen op Broadway, stoppen in het midden van Abbey Roads zebrapad en een wilde rit maken langs Route 66: Google Street View maakt het mogelijk.¹ Middels een 360 graden horizontaal en 290 graden verticaal panoramisch zicht kunnen gebruikers van de dienst rondlopen in de straten die ze hebben aangeklikt en inzoomen op details in het beeld.² Google heeft sinds mei 2007 voornamelijk 'westerse' landen opgenomen in deze dienst, maar is actief in alle continenten, met uitzondering van Antarctica.³ Het bedrijf maakt daarbij gebruik van auto's die rondrijden op de openbare wegen, waarbij een daarop gemonteerde, circulerende camera de omgeving fotografeert. Daarnaast heeft het fietsen ontwikkeld met een soortgelijke uitrusting, zodat naast autowegen ook alle fiets- en wandelroutes kunnen worden opgenomen.⁴ Alhoewel Google Street View steeds meer geïntegreerd en geaccepteerd raakt in het dagelijks

leven, brengt de dienst een aantal complexe privacyvraagstukken met zich mee. Privacy beschermt kort gezegd de autonomie van personen tegen te grote controle door staten en bedrijven, geeft personen controle over persoonlijke informatie en beschermt onbelemmerde vrijheid in de privésfeer. Het uitgangspunt is hierbij dat privé zaken privé dienen te blijven, tenzij een beperking wordt gelegitimeerd door bijvoorbeeld veiligheidsoverwegingen. Gelieerd aan het recht op privacy is het recht op gegevensbescherming,⁵ dat niet zozeer ziet op de bescherming van een fundamenteel mensenrecht door het opleggen van absolute of relatieve restricties, als wel de nadruk legt op het garanderen van waarborgen waaronder een zorgvuldige en veilige verwerking van persoonlijke gegevens kan plaatshebben. Een adequate bescherming van de privacy is niet alleen van essentieel belang om een open,

Samenvatting

Google Street View raakt steeds meer geïntegreerd en geaccepteerd in het dagelijks leven. Deze dienst brengt complexe privacyvraagstukken met zich mee. Uit onderzoek naar de vraag in hoeverre Google voldoet aan zijn wettelijke verplichtingen op het gebied van privacy en bescherming van de persoonlijke levenssfeer, moet geconcludeerd worden dat Google op een aantal punten faalt.

democratische rechtsstaat te behouden, maar ook om misbruik van persoonlijke informatie tegen te gaan, bijvoorbeeld in verband met fraude en identiteitsvervalsing.

Dit artikel onderzoekt in hoeverre Google met betrekking tot haar dienst voldoet aan de regels gesteld door de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp),⁶ die het gegevensbeschermingsrecht in Nederland regelt.⁷ Eerst wordt stilgestaan bij de vraag of Street View inderdaad onder deze wet valt. Daarna wordt onderzocht of het een door de wet vereiste legitieme grondslag heeft foto's van mensen in hun dagelijks leven te publiceren op internet. Tot slot wordt beoordeeld of Google de wettelijke rechten van de datasubjecten respecteert.

Toepassing Wbp

De verplichtingen uit de Wbp zijn van toepassing indien er (1) persoonlijke gegevens worden (2) verwerkt (3) door een voor de verwerking verantwoordelijke, die (4) ofwel een vestiging heeft in Nederland ofwel gebruikmaakt van middelen voor de verwerking van persoonsgegevens die zich in Nederland bevinden. Onder (2) 'verwerken' valt onder andere het verzamelen, opslaan en publiceren van gegevens,⁸ dus ook het opslaan en publiceren van foto's zoals in Street View gebeurt.⁹

Ook valt Google aan te merken als (3) 'de verantwoordelijke', die volgens de Wbp het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt,¹⁰ nu Google zowel het doel, namelijk het aanbieden van de dienst op internet, als de middelen voor de gegevensverwerking vaststelt, aangezien het bedrijf het verzamelings-, verwerkings- en publicatieproces in handen heeft. Ook is de Wbp van toepassing op een Amerikaans bedrijf als Google nu het (4) auto's gebruikt die op het Nederlandse grondgebied rijden, die te gelden hebben als middelen voor het verzamelen en opslaan van de foto's.¹¹

Tot slot moet worden bekeken of er (1) sprake is van persoonsgegevens die worden verwerkt. Volgens de Wbp is een persoonsgegeven elk gegeven

betreffende een geïdentificeerd of identificeerbaar natuurlijk persoon.¹² Daarbij moet worden gekeken naar alle middelen waarvan mag worden aangenomen dat ze redelijkerwijs door degene die voor de verwerking verantwoordelijk is dan wel door enig ander persoon in te zetten zijn om een persoon te identificeren. Het gaat hierbij dus niet slechts om Google, maar ook om 'enig ander' die toegang heeft tot de persoonsgegevens.¹³ Google getroost zich moeite om de gezichten van de afgebeelde personen te vervagen, alsmede de nummerborden van de auto's. Toch moet worden gesteld dat zelfs met een vervaagd gezicht vrijwel iedereen door iemand zal kunnen worden geïdentificeerd, door bijvoorbeeld de locatie gecombineerd met specifieke kleding, postuur of haardracht, en zullen bepaalde personen met opmerkelijke uiterlijkheden of celebritystatus door heel veel mensen te herkennen zijn. Om met Abraham Lincoln te spreken: *'You can't identify all the people all the time, but you can identify some of the people all the time and all of the people some time.'*¹⁴ Er moet daarom worden geconcludeerd dat de Wbp van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens die plaatsheeft via Google Street View. In de

1. www.google.com/streetview.

2. Ook op saillante details: www.switshed.com/2007/06/01/the-scariest-google-street-view-finds.

3. maps.google.co.uk/intl/en/help/maps/streetview/where-is-street-view.html.

4. www.google.com/intl/en_us/help/maps/streetview/behind-the-scenes.html.

5. Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, artikel 7 en 8.

6. Wet van 6 juli 2000, houdende regels inzake de bescherming van persoonsgegevens (Wet bescherming persoonsgegevens, Wbp). Dit is een implementatie van de Richtlijn 95/46/EG, kortweg de Data Protectie Richtlijn.

7. De wif-affaire blijft hier verder onbesproken. Zie o.a. www.cbpweb.nl/pages/pb_20120405_google-voldoet-aan-eisen-cbp.aspx.

8. Artikel 1 sub b Wbp.

9. Zie ook: Artikel 29 Werkgroep,

Advies 1/2010 over de begrippen 'voor de verwerking verantwoordelijke' en 'verwerker' (WG 169), Brussel, 16 februari 2010.

10. Artikel 1 sub d Wbp.

11. Zie ook: Artikel 4 Wbp. Artikel 29 Werkgroep, Opinion 8/2010 on applicable law (WG 179), Brussel, 16 februari 2010. Data Protectie Richtlijn overweging 19 en 20. Artikel 29 Werkgroep, Advies 4/2007 over het begrip persoonsgegeven (WG 136), Brussel, 20 juni 2007.

12. Artikel 1 sub a Wbp. Zie ook de Data Protectie Richtlijn artikel 2 sub a en overweging 26.

13. Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25892, nr. 3, p. 49. peterfleischer.blogspot.com/2007/10/can-you-identify-person-walking-down.html.

14. Zie ook: www.edoeb.admin.ch/dokumentation/00438/00465/01676/01683/index.html?lang=en.

twee navolgende paragrafen zal worden bekeken of Google een voor de legitieme verwerking van persoonsgegevens vereiste grondslag heeft en of het de in de Wbp vervatte rechten van het datasubject respecteert.

Verwerkingsgrondslag

Persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt indien de verwerking voldoet aan een van de limitatieve rechtsgronden die in de Wbp worden genoemd. Van de zes die daarin worden genoemd, zijn er hier slechts twee relevant. Ten eerste toestemming van het individu en ten tweede het gerechtvaardigd belang van Google.¹⁵

Toestemming

Ten aanzien van toestemming moet ten eerste worden bedacht dat de Amerikaanse privacydoctrine voornamelijk is gebaseerd op het idee van de *reasonable expectation of privacy*. Daarbij geldt dat mensen die zich op straat begeven niet of slechts in beperkte mate mogen verwachten dat hun privacy wordt gerespecteerd. In zekere zin stemmen zij in met de openbaarmaking van hun persoonsgegevens door zich in het openbaar te vertonen. Google lijkt hieraan te refereren wanneer het stelt: 'Street View bevat beelden die niet anders zijn dan wat u zou zien als u door de straat zou rijden of lopen.'¹⁶ Echter, zoals een Googled medewerker zelf ook aangeeft,¹⁷ deze doctrine speelt noch onder de Europese noch onder de Nederlandse gegevensbeschermingsdoctrine een grote rol: ook publiekelijk bekende gegevens zijn persoonsgegevens als ze iemand identificeerbaar maken.¹⁸ Ten tweede moet worden opgemerkt dat het niet voldoende is dat Google mensen de mogelijkheid biedt om op hun verzoek beelden te laten verwijderen of blurren in Street View¹⁹ nu de Wbp vereist dat toestemming wordt gegeven alvorens tot verwerking van persoonsgegevens wordt overgegaan, niet achteraf. Bovendien geldt hier een zogenoemd opt-in- en geen opt-outregime, waardoor het uitgangspunt is dat een betrokkene niet instemt met de verwerking van zijn persoonsgegevens tenzij hij dit expliciet heeft aangegeven.²⁰

Tot slot vermeldt Google op zijn website globaal welke gebieden het in de nabije toekomst zal opne-

men in zijn service.²¹ Hierdoor zou Google kunnen stellen dat mensen ervan op de hoogte waren dat ze zouden worden opgenomen in Street View en dat zij hier impliciet mee hebben ingestemd door zich te vertonen in deze gebieden. Dit is echter onvoldoende omdat de site-informatie niet specifiek genoeg is om een beslissing op te baseren, noch van mensen kan worden gevraagd regelmatig de site van Google te raadplegen om te voorkomen dat zij worden opgenomen in Street View.²²

Belangenafweging

Naast toestemming kan echter ook een belangenafweging leiden tot een legitieme grondslag voor het verwerken van persoonsgegevens, waar het gaat om het geval waarin de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene prevaleert, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer.²³ De belangenafweging moet van geval tot geval worden bekeken, waarbij steeds het specifieke belang van een specifiek datasubject in een specifieke omstandigheid moet worden gewogen.²⁴ Dit maakt het lastig om in zijn algemeenheid iets te zeggen over de juiste belangenafweging.

Veel hangt af van wat als belang van Google wordt beschouwd. Als hierbij slechts wordt meegenomen het belang van commerciële exploitatie, dan zal het onwaarschijnlijk zijn dat zijn belang opweegt

-
15. Artikel 8 sub a en f Wbp.
 16. maps.google.co.uk/intl/nl/help/maps/streetview/privacy.html.
 17. google-latlong.blogspot.com/2007/09/street-view-and-privacy.html.
 18. Kotschy, W. (2010). Directive 95/46/EC: Data Protection Directive. In A. Büllesbach et al. (eds.), *Concise European IT Law* (p. 62). Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.
 19. maps.google.co.uk/intl/nl/help/maps/streetview/privacy.html. google-policyeurope.blogspot.com/2010/10/how-many-german-households-have-opted.html.
 20. Artikel 8 sub a jo artikel 1 sub i Wbp.
 21. maps.google.co.uk/intl/nl/help/maps/streetview/where-is-street-view.html.
 22. peterfleischer.blogspot.com/2007/10/can-you-identify-person-walking-down.html.
 23. Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25892, nr. 3, p. 86.
 24. Kuner, C. (2007). *European data protection law: corporate compliance and regulation*. Oxford: Oxford University Press.
 25. Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25892, nr. 3, p. 89.
 26. Artikel 16 Wbp.
 27. Meldingsnummer: 1426715. www.CBPweb.nl. Zie ook: Zwenne G. J. & Mommers L. (2010). Zijn foto's en beeldopnamen 'rasgegevens' in de zin van artikel 126nd Sv en artikel 18 Wbp?. P&I, 5.
 28. Artikel 23 Wbp.
 29. Artikel 33 en 34 Wbp. Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25892, nr. 3, p. 156. Artikel 29 Werkgroep, Advies 10/2004 over meer geharmoniseerde bepalingen inzake Informatieverstrekking (WG 100), Brussel, 25 november 2004.
 30. maps.google.nl/intl/nl/help/maps/streetview/.
 31. Artikel 29 Werkgroep, Advies 4/2004 over de verwerking van persoonsgegevens met videobewaking (WG 89), Brussel, 11 februari 2004.
 32. maps.google.co.uk/intl/nl/help/maps/streetview/where-is-street-view.html.
 33. Artikel 35 Wbp.
 34. Artikel 36 Wbp.
 35. maps.google.co.uk/intl/nl/help/maps/streetview/privacy.html.

tegen het belang van betrokkene in het kader van de bescherming van fundamentele mensenrechten als die met betrekking tot privacy en dataprotectie. Als echter wordt meegewogen dat Google een dienst aanbiedt waar vele duizenden mensen per dag gebruik van maken en die in zekere zin het publieke belang dient en het openbare leven verrijkt, wordt de juiste afweging complexer van aard.²⁵ Toch moet worden gesteld dat het commerciële belang van Google of het belang van de gebruiker om een mooie dienst te kunnen raadplegen in het algemeen niet zal opwegen tegen het belang van de datasubjecten ten aanzien van de bescherming van hun fundamentele rechten op privacy en gegevensbescherming. Google verwerkt tevens zogenoemde gevoelige persoonsgegevens, gegevens ten aanzien van godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksueel leven en dergelijke,²⁶ nu een foto van iemand met een fysieke handicap bijvoorbeeld zowel iets zegt over zijn medische status als hem ook met geblurd gezicht gemakkelijk identificeerbaar maakt.²⁷ Voor de verwerking van bijzondere persoonsgegevens gelden veel stringenter eisen dan voor die van gewone persoonsgegevens.²⁸ Zo is de belangenafweging geen legitieme grond voor de verwerking van bijzondere persoonsgegevens, zodat moet worden gesteld dat Google in ieder geval voor deze verwerking niet aan het wettelijke vereiste voldoet.

Rechten van het datasubject

Er rust een transparantieplichting op iedere verantwoordelijke voor de gegevensverwerking. Google dient ieder datasubject zijn identiteit en de doeleinden van de verwerking waarvoor de gegevens zijn bestemd mede te delen.²⁹ In zekere zin kan worden gesteld dat Google deze informatie inderdaad verstrekt via zijn website, die redelijk uitvoerig is.³⁰ Het is echter zeer de vraag of de informatie afdoende zorgvuldig wordt verstrekt. Google publiceert de gegevens op zijn website, maar onduidelijk is wie er überhaupt in de service is opgenomen en waar. Een persoon kan immers niet slechts worden gefotografeerd op vaststaande locaties, zoals rondom zijn woonhuis, zijn werk of zijn sportclub, maar kan ook bij toeval zijn vastgelegd tijdens het jaarlijkse uitje naar de Ardennen, het maandelijkse tripje naar zee of de vakantie in Japan. Niet duidelijk is dus welke persoonsgegevens van welke persoon zijn opgenomen in de Street Viewdienst.³¹

Op dit punt had Google ervoor kunnen kiezen om direct voor het moment waarop het een bepaald

Figuur 1. Een probleem rapporteren in Google Street View

gebied in zijn dienst opneemt, flyers uit te delen en informatie te verstrekken aan passanten. Hierdoor zou de informatie datasubjecten ook daadwerkelijk hebben bereikt en zouden personen er grotendeels weet van hebben dat zij in Street View zijn opgenomen en waar. Google heeft hier echter niet voor gekozen, waardoor het onwaarschijnlijk is dat het aan zijn transparantieplichting voldoet.³²

Naast de transparantieplichting dient Google een aantal rechten van de datasubjecten te respecteren. Zo heeft het datasubject het recht zich tot de verantwoordelijke te wenden met het verzoek hem mede te delen of hem betreffende persoonsgegevens worden verwerkt.³³

Tevens kan het datasubject de verantwoordelijke verzoeken gegevens te verbeteren, aan te vullen, te verwijderen of af te schermen indien deze feitelijk onjuist zijn.³⁴ Gesteld moet worden dat Google met betrekking tot deze rechten over het algemeen een dappere poging onderneemt. Een van de belangrijkste mogelijkheden die het gebruikers biedt is de mogelijkheid om persoonsgegevens te vervagen (zie figuur 1): 'Een probleem melden: Als u een beeld heeft gevonden dat u verder

onherkenbaar wilt laten maken of dat ongepaste inhoud bevat, gaat u als volgt te werk: Zoek het beeld in Street View. Klik op “Een probleem melden” in de linkerbenedenhoek van het beeldvenster. Vul het formulier in en klik op “Verzenden”. Dat is alles wat u hoeft te doen. We zullen uw melding snel controleren.³⁵

Dit is een relatief gemakkelijke en gebruikersvriendelijke mogelijkheid. Toch is het de vraag of dit afdoende zal zijn om aan de verplichtingen uit de Wbp te voldoen. Het belangrijkste hierbij is dat Google niet in staat zal zijn een verzoeker mede te delen of en zo ja welke persoonsgegevens van die persoon worden verwerkt. Dit is een zelfstandige schending van de Wbp, maar brengt tevens met zich mee dat de mogelijkheden tot verwijdering van gegevens zoals Google deze aanbiedt zo goed als waardeloos worden. Als een persoon niet weet of en zo ja welke persoonsgegevens er van hem worden verwerkt en waar hij deze kan vinden, is hij niet in staat deze te verwijderen. Zoals hierboven te zien valt, zal hij immers eerst naar de locatie moeten gaan waar zijn persoonsgegevens zijn opgenomen, alvorens deze te kunnen verwijderen. Het is ondeugdelijk om van iedere persoon te vragen al zijn gangen na te gaan, niet alleen zijn dagelijkse routes, maar ook de vakanties en onallegaagse uitstapjes waarbij hij mogelijkwerwijs kan zijn gefotografeerd. De Wbp stelt duidelijk dat de voor de gegevensverwerking verantwoordelijke verplicht is te onderzoeken en mede te delen aan datasubjecten of er hen betreffende persoonsgegevens worden verwerkt. Deze onderzoeksplicht rust niet op de datasubjecten zelf.

Conclusie

Google biedt met zijn Street Viewdienst een mooie service aan alle internetgebruikers over de hele wereld. Het stelt hen in staat de wereld te bezichtigen vanachter de computer en toekomstige woonplekken en vakantiebestemmingen te inspecteren. Ondanks het feit dat de komst van deze dienst valt toe te juichen, dient te worden bekeken in hoeverre Google voldoet aan zijn wettelijke verplichtingen op het gebied van privacy en bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Geconcludeerd moet worden dat Google daarin

op een aantal punten faalt. Zoals in dit artikel is gebleken, is de Wet bescherming persoonsgegevens op Street View van toepassing, het blurren van gezichten en nummerborden ten spijt.

Ten aanzien van de verwerkingsgrondslag moet worden gesteld dat de datasubjecten geen rechtsgeldige toestemming hebben gegeven en dat het onwaarschijnlijk is dat het commerciële belang van Google zal opwegen tegen het belang van de datasubjecten in relatie tot de bescherming van hun fundamentele recht op privacy en de bescherming van hun persoonsgegevens. Buiten kijf staat dat Google op geen van de verzwaarde gronden voor de verwerking van bijzondere persoonsgegevens een succesvol beroep zal kunnen doen.

Ten tweede is stilgestaan bij de rechten van het datasubject. Google biedt personen de mogelijkheid om beelden bij het bedrijf aan te dragen voor verwijdering en vervaging. Toch moet worden gesteld dat deze dienst van zeer weinig waarde is, daar het datasubject niet weet of en zo ja waar in de dienst het beeld is opgenomen. Google kan het datasubject op verzoek ook geen informatie verschaffen over dit feit. Google geeft informatie over zijn service op zijn website, maar dit is onvoldoende om aan zijn transparantieplichting te voldoen.

Google had daarom met name met betrekking tot twee zaken redelijkerwijs meer kunnen doen om zijn service beter aan de wettelijke verplichtingen te laten voldoen. Ten eerste had het bedrijf passanten beter kunnen informeren over het feit dat zij in de Street Viewservice zouden worden opgenomen, bijvoorbeeld door het uitdelen van flyers. Hierdoor zou Google beter het transparantiebeginsel in acht hebben genomen en zou het datasubject zelf de hem betreffende gegevens kunnen vervagen of verwijderen. Ten tweede had Google ervoor moeten kiezen om niet slechts de nummerborden en de gezichten van personen te vervagen, maar tevens het gehele lichaam van de personen die in de dienst zijn opgenomen. Hierdoor zou het veel minder persoonsgegevens verwerken, zou het eerder aan het noodzakelijkheids- en proportioneelheidsvereiste voldoen en zou er minder gevaar op misbruik van de persoonsgegevens door derden zijn bij publicatie van de gegevens in Google Street View. Dit proces zou Google alsnog kunnen uitvoeren.

Reviewer: Peter Kits

mr. drs. Bart van der Sloot

is onderzoeker aan het Instituut voor Informatie Recht (IVIR) van de UvA. E-mail: b.vandersloot@uva.nl.